

Összehasonlító Magánjogi Kutatóműhely:

„Jogi határvidékek: a magánjog és a közjog érintkezési pontjai hibrid jogterületeken“

Alapító dokumentum, szakmai program, személyi és pénzügyi terv

Összhangban a Nemzeti Közszerológálati Egyetem stratégiai célkitűzéseivel és az intézményfejlesztési terv tudományos kapacitás és utánpótlás, valamint kutatási és innovációs indikátoraival
Összehasonlító Magánjogi Kutatóműhelyt alapítunk 2024 január 1. és 2028 december 31. közötti működési hatállyal.

- A. Alapító dokumentum
- B. Szakmai program
- C. Személyügyi és pénzügyi terv

A. Alapító dokumentum

1. A kutatási célrendszer

A magánjog és a közjog számos jogterületen érintkezik egymással, ez gyakran jelenik meg szabályozási átfedésekben és joggyakorlati (bíróági döntésekben megnyilvánuló) kereszthatásokban. Ezeken a jogi határvidékeken a magánjog és a közjog interakcióba lép egymással úgy, hogy bizonyos jogviszonyokban a magánjogi és a közjogi elemek keverednek, vegyülnek. Markáns példaként hozhatók fel erre a közjogi jogi személyek; a köztulajdon és a közjogi jogalanyokat megillető dologi jogok; a közjogi vagy közigazgatási szerződések; a közjogi jogalanyok által okozott kár megtérítése, ide értve a jogalkotás során okozott károk megtérítését is; a magánjogi jogviszonyok közigazgatási jogi infrastruktúrája, például a hatósági nyilvántartások (ingatlan-nyilvántartás, cégnyilvántartás, civil szervezetek nyilvántartása), a magánjogi jogokat és kötelezettségeket keletkeztető, alakító vagy megszüntető közigazgatási eljárások (pl. hagyatéki eljárás, házasságkötés és -felbontás, örökbefogadás, engedélyhez kötött jogügyletek hatósági jóváhagyása). Az ilyen hibrid jogviszonyokban fennálló struktúrák csak a magánjog és a közjog párhuzamos, közös, egymásra vonatkozó alkalmazása során elemezhetők, a bennük felmerülő kérdések csak magánjogi és közjogi elemekre alapozva válaszolhatók meg. Nyilvánvaló, hogy ilyen jogterületek szabályozása különös kihívást jelent a jogalkotó számára is. Ugyanakkor ezek a határterületek alul kutatottak: mind a magánjogászok, mind a közjogászok tartózkodnak a hibrid szerkezetek részletes elemzésétől.

A „Jogi határvidékek: a magánjog és a közjog érintkezési pontjai hibrid jogterületeken“ c. összehasonlító kutatóműhely célja, hogy ezeket az aránylag mostohán kezelt jogterületeket jellemző vegyes (hibrid) struktúrákat feltárja és értékelje. A kutatást vezérlő alapvető kérdés: A vegyes jogterületeken, hibrid jogviszonyokban hol húzódik meg pontosan a magánjogi és közjogi elemek közötti határ, és hogyan alakul ki a különböző elemek interakciója, kölcsönhatása? Némi leegyszerűsítéssel magánjogon az adott jogviszonyt horizontálisan strukturáló elemeket, közjogon azonban a vertikális struktúrákon alapuló viszonyokat értjük. A magánjogi és közjogi elemek azonosítása, interakciójuk elmélyült elemzése elsősorban jogdogmatikai eszközökkel végezhető, de – többek között – joggyakorlati, jogszociológiai, jogszabályalkotási, jogszabálytani és jogtörténeti kutatásokat is igényel. A jogtudományon túl a szükséges mértékben a politológia és a közgazdaságtan képviselői is bevonásra kerülnek.

A magánjog és a közjog közötti különbségtétel a római jog óta a kontinentális európai jogrendszerek legalapvetőbb strukturáló elve. Ezért a vázolt kutatások a legjobban jogösszehasonlításba beágyazva bontakozhatnak és bontakoztathatók ki. *A kutatás középpontjában három nagy, történelmileg és*

aktuálisan egymást befolyásoló jogrendszer áll: a magyar, az osztrák és a német jog. Hasonlóságuk annak garanciáját képezi, hogy még apró dogmatikai különbségek is magyarázó erővel bírnak, és egyben eléggé eltérők is ahhoz, hogy mélyreható elemzésük – a kutatási alapkérdés értelmében – eltérő eredményeket hozzon. Ez a három jogrendszer ugyanakkor a kiindulópontot is adja ahhoz, hogy további fontos közép-európai jogrendszerek analizisét beillesszük a kutatóműhely munkájába, így a lengyel és a cseh jogot. Emellett a francia és a brit jog tanulmányozása pedig kontrasztul szolgálhat, rávilágítva a közép-európai jogrendszerek közös vonásaira is.

A kutatóműhely feladatai

A kutatóműhely évente egy-egy hibrid jogterületet (jogi személyek, tulajdon, szerződések, kártérítés; mindig beleértve a kapcsolódó közjogi infrastruktúrát) tűz ki elemzésre azzal, hogy az ötödik kutatási év végén összegző analízisre és zárórendezvényre kerül sor, amin jogalkotási és joggyakorlati útmutató és javaslatok kerülnek megfogalmazásra

A rész kutatások megkezdése előtt, a projekt indító eleme egy közös fogalmi platform kialakítása a kutatóműhely összes tagjának részvételével történő workshopon, amelyen az alapvető koncepcionális kérdések, például a magánjog és a közjog definíciójának az operacionalizálása, kerülnek tisztázásra. Így a későbbi kutatások szilárd elméleti, dogmatikai alapon állhatnak a műhelytagok közös értelmezései révén.

Az évi kutatásokkal kapcsolatos feladatok:

a) *Két rendezvény* megszervezése és megtartása:

- az első félévben: a jogtudomány állásának a feltérképezése az adott jogterület és joggyakorlat vonatkozásában és a jogösszehasonlítás lehetőségeinek kidolgozása;
- a második félévben: a műhelykutatások előrehaladásának ismertetése, megvitatása, összevetése és a még nyitott kérdések azonosítása. A műhelybeszélgetés(ek) lezárása után tekinthetők befejezettek a műhelytagok rész kutatásai és a műhelymunkába bevonandó külső szakemberek tudományos kontribúciói, és az eredmények ezt követően publikálhatóak.

Menet közben a kutatóműhely szimpóziumokat a tisztázandó jogi problémákra tekintettel, igény szerint szervez.

b) A kutatóműhely tagjainak a rész kutatásait *internetes „working paper“ sorozatban* jelenteti meg, így kívülálló szakértőket reflexiókra, kommentárookra ösztönözve.

c) A kutatóműhely *internetes platformot* fog működtetni, amely zárt részében a tagok egymás között disputát folytathatnak, és ezek produktumait ezt követően szélesebb körben is ismertethetők.

d) A kutatóműhely tagjai fiatal kutatók munkáját is folyamatosan fogják tutorálni, létrehozva egy *„Fiatal Kutatók Csapata“ (Team Junger Forscher)* formációt, amely az Andrassy Gyula Budapesti

Német Nyelvű Egyetem fiataljaira épülne, bevonva a Nemzeti Közszerológati Egyetem érdeklődő szakkollégistáit és doktoranduszait is. A Fialat Kutatók Csapata (Team Junger Forscher) munkáját az adott kutatási témához kapcsolódva, kurzus keretében, Herbert Küpper professzor irányításával végzi majd. A fiatal kutatók ütemezetten találkoznak, munkájuk haladását értékelik, egymásnak „peer review“-t végeznek.

e) A kutatóműhely a részkutatások eredményeit – saját internetes working paper sorozatán kívül – angol, francia és/vagy német nyelven *közvetési külföldi orgánumban*. Erre többek között rendelkezésre áll a „Jahrbuch für Ostrecht“ és a „Wirtschaft und Recht in Osteuropa“ c. szakfolyóiratok és a „Studien des Instituts für Ostrecht“ c. könyvsorozat (ezek régóta működő, széleskörű láthatóságot biztosító, nagy szakmai presztízű periodikák). A vonatkozó magyar nyelvű publikációk pedig az MTA D listás Opuscula Civilia folyóiratban kerülnek közvetítésre. Amennyiben lehetőség nyílik rá, akkor a Ludovika Kiadó keretei között e-book megjelentetését is tervezik a kutatóműhely tagjai az ötödik, összegző kutatási évben.

2. Együttműködési tervek a Nemzeti Közszerológati Egyetemen belüli, hazai és nemzetközi tudományos és szakmai közösségekkel

2.1. Társszervezet – partneri megállapodás

A kutatóműhely a projekt megvalósítása során szorosan együttműködik az *Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetemmel*. Az Andrássy Egyetem egyrészt a magyar jog alapján, Magyarországon működő egyetem, másrészt azonban a külföldi fenntartói és német nyelvű oktatása, kutatásai révén összeköti a magyar és a német nyelvű tudományos életet. Az Andrássy Egyetem, annak kutatói és doktoranduszai a jogösszehasonlító kutatások megszervezésében és megvalósításában is részt vesznek.

2.2. Közreműködők

2.2.1. Partneri megállapodás: Institut für Ostrecht, Regensburg (regensburgi Kelet-Európai Jogi Intézet)

Jogösszehasonlító jellegű kutatóműhely eredményes munkát külföldi partnerek bevonásával érhet el. A kutatóműhely legfontosabb külföldi partnere: a regensburgi székhelyű Institut für Ostrecht. Ebben az intézetben a magyar és a német jogot egyaránt jól ismerő és művelő kutatók dolgoznak. Ezen kívül az Institut für Ostrecht bevett publikációk kiadója (a már említett szakfolyóiratok „Jahrbuch für

Ostrecht“ és „Wirtschaft und Recht in Osteuropa“, valamint a könyvsorozat „Studien des Instituts für Ostrecht“). Továbbá az Institut für Ostrecht kiterjedt tudományos hálózattal rendelkezik mind a német nyelvű jogtudományban, mind a volt szocialista országok jogtudományi kutatói között: ez a partneri hálózat a kutatóműhely számára is jól hasznosítható.

2.2.2. Eseti együttműködés: Forschungsinstitut für Mittel- und Osteuropäisches Wirtschaftsrecht, Wirtschaftsuniversität Wien

A bécsi kutatóintézet a regensburgi kutatóintézethez hasonlóan széleskörű tudású, a kutatási témához kapcsolódó érdeklődésű és Közép-Kelet Európában megfelelő szakmai networkkel rendelkező szakemberek, akiknek egy-egy előadása és tanulmánya a kutatóműhely céljainak elérését nagy mértékben segíti.

Az osztrák, cseh és lengyel kutatók jogösszehasonlító munkára felkérése minden tartalmi etap első felében a kutatási témakörökön belüli fókuszok kialakítása után tervezett, és így a második félévi tudományos diskurzusban, rendezvényen és publikálásban már ők is közreműködni tudnak.

A politológia és a közgazdaságtan tudományos képviselői akkor kerülnek a kutatásba bevonásra, amennyiben az adott témakör alapos feltérképezése ezt igényli (például a tulajdon, kártérítés kapcsán).

2.2.3. Eseti együttműködés: magyar jogi karokkal

A kutatóműhely témáiban tudományosan és szakmailag érintett kollégák meghívása a rendezvényeinken való előadásra és publikáció készítésére

- a Nemzeti Köszolgálati Egyetemről,
- az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karáról,
- a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karáról,
- a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karáról,
- a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karáról,
- a Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karáról,
- a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karáról,
- a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karáról, és
- a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karáról.

3. A teljesítmény és az eredmények mérési rendszere

- a) publikációk száma és megjelenési helye (például fentebb említett külföldi periodikákban);
- b) műhelybeszélgetések (workshop, szimpózium) száma és tartalma (meghívottak és témák tekintetében);
- c) konferenciák száma és tartalma (meghívottak és témák tekintetében);
- e) kutatóműhely szintű időszakos értekezletek száma, célkitűzései és azok megvalósulása;
- f) a Fiatal Kutatók Csoportjának (Team Junger Forscher) tevékenysége (working paper, kurzusbeszámolók).

4. Szakmai program mérföldkövei

- a) Részletes kutatási koncepció és munkaterv készítése: minden év (2024, 2025, 2026, 2027, 2028) február 1-ig.
- b) A kutatási projekt témaspecifikus állomásainak kidolgozása: minden év (2024, 2025, 2026, 2027, 2028) február 1. és március 31. között.
- c) A részkutatások műhelybeszélgetéseken (workshop, műhelyvita, szimpózium) való megvitatása: minden év (2024, 2025, 2026, 2027, 2028) április 1. és július 15. között.
- d) A részkutatási eredmények saját szervezésű konferencián bemutatása: minden év (2024, 2025, 2026, 2027, 2028) őszén.
- e) A részkutatási eredmények megjelentetése a fentebb említett periodikákban: minden év (2024, 2025, 2026, 2027, 2028) december 31-ig.
- f) A kiépítésre kerülő szakmai kapcsolatrendszer egyetemi integrációja: 2027 január 1. és 2028 december 31. között.

5. A kutatóműhely vezetőjének megnevezése

A kutatóműhely vezetője: Dr. Papp Tekla DSc, egyetemi tanár, NKE

A kutatóműhely szakmai vezetőkutatója: Prof. Dr. Dr. h.c. Herbert Küpper egyetemi tanár, Andrassy Egyetem

Tagok:

Dr. Deli Gergely DSc, egyetemi tanár, NKE

Dr. Auer Ádám PhD, egyetemi docens, NKE

Dr. Szirbik Miklós PhD, LL.M., egyetemi adjunktus, NKE és Andrassy Egyetem

Dr. Csítei Béla PhD, egyetemi tanársegéd, NKE

Koordinátor, adminisztrátor:

Asztalos Zsófia Ágnes NKE ÁNTK Civilisztikai tanszék referense

6. A kutatóműhely működési ideje

A kutatóműhely az alapításától számított 5 évre jön létre.

B. Szakmai program

Kutatási koncepció (évenkénti felosztásban)

1. Jogi személyek a közjogban és a magánjogban

- a) Az állam, mint közjogi és magánjogi jogalany;
- b) Közjogi jogalanyok rendelkezésére álló jogi személy típusok (például a német öffentlich-rechtliche Anstalt, a magyar költségvetési szerv);
- c) A közjogban és magánjogban egyaránt létező jogi személyfajták (például a német közjogi és magánjogi alapítványok, a magyar közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok és a Ptk. alapítvány koncepciója);
- d) A közjogi jogalanyok által alapítható magánjogi jogi személyek (ideértve az állami/önkormányzati részvételű gazdasági társaságokat is);
- e) A jogi személyek közjogi infrastruktúrája (például cégnyilvántartás, civil szervezetek nyilvántartása, törzskönyvi nyilvántartás, Handelsregister).

2. Köztulajdon, közjogi jogalanyokat megillető dologi jogok

- a) A köztulajdon, mint dologi jogi kategória (például Németországban minden tulajdon magánjogi jellegű, akkor is, ha a tulajdonos az állam ⇔ Franciaországban a domaine public a magántulajdontól legalább részben eltérő dologi jogi kategória);
- b) A közjogi jogi személyek tulajdonos mivolta (eltérések a magánjogi tulajdonosi kategóriától az államháztartási és nemzeti vagyonra vonatkozó rendelkezések alapján);
- c) A közjogi jogi személyeket megillető dologi jogok: tartalmi eltérések a magánjogi jogalanyok rendelkezésére álló dologi jogoktól (például kizárólag közjogi jogi személyek tulajdonában álló vagyontárgyak tekintetében);
- d) Az állam öröklési jogi pozíciói (az állam, mint végintézkedési örökös és mint szükségképpen törvényes örökös);
- e) A dologi jogok közjogi infrastruktúrája (például ingatlannyilvántartás, zálogjogi nyilvántartás, hagyatéki eljárás).

3. A közjogi szerződések

- a) A közjogi jogi személy, mint szerződő fél (jognyilatkozattételi, képviseleti specialitások);
- b) A közjogi szerződés sajátos dinamikája (szerződéskötés, érvénytelenség, hatálytalanság, szerződésmódosítás, szerződésszegés, szerződés megszűnése, megszüntetése);

c) A közjogi szerződés különös statikája (szerződéskötő felek, közvetlen és közvetett tárgya, tartalma);

d) A magánjogi szerződések közjogi infrastruktúrája (például hatósági engedélyhez kötött jogügyletek, hitelbiztosítéki nyilvántartás).

4. A közjogi jogalanyok által okozott kár megtérítése

a) A közjogi jogalany, mint károkozó sajátosságainak feltárása (károkozó magatartás jellege, a felelősség jogalapja és mértéke, a helytállás feltételei, kimentési okok);

b) A jogalkotással okozott kár;

c) A jogalkalmazó (bíróság, ügyész etc.) által okozott kár;

d) A közjogi károkozásért helytálló személy, közjogi és/vagy magánjogi igényérvényesítés.

5. Összefoglaló tézisek, valamint jogalkotási és joggyakorlati útmutató készítése, javaslatok tétele

Különös tekintettel a közigazgatás részvételének jellegére (konstitutív vs deklaratív közigazgatási részvétel: regisztrálás, engedélyezés, jóváhagyás, ellenőrzés etc., akaratbefolyásoló, akaratjóváhagyó, akaratalakító, akaratmódosító szerep).